

Carex trinervis Degl. in Drente

door

J. J. BARKMAN

(Mededeling no. 114 van het Biologisch Station te Wijster¹⁾)

Carex trinervis Degl. komt in ons land vooral in de duinen voor. Blijkens KERN en REICHGELT (1 en 2) zijn vroegere opgaven uit het binnenland meestal óf vaag en niet gestaafd door materiaal („dorre heidestrecken”, „Veluwsche zandheuvels”) óf berustend op foutieve determinatie (Vorden) óf hoogstwaarschijnlijk adventief (Zeist, Amsterdam). Als enige zekere, niet-adventieve vindplaatsen in het binnenland konden slechts gelden: 1. tussen Hengelo en Vorden en 2. Harderwijk, beide uit de vorige eeuw en nu waarschijnlijk verdwenen. Het was de schrijvers van het *Carex*-deel der Flora Neerlandica toen blijkbaar nog niet bekend, dat in september 1953 Beijerinck deze plant in Drente ontdekt had en wel op het landgoed Berkenheuvel bij Diever (zonder nadere vind- of standplaatsaanduiding). Later hebben zij het materiaal gecontroleerd en de determinatie bevestigd.

In 1959 ontdekte Gaasenbeek *Carex trinervis* in grote hoeveelheden in de Achterste Zandduinen bij Hoogersmilde. De heer Reichgelt ontving van hem materiaal en belde onmiddellijk Wijster op. De heer Van Ooststroom logeerde toen juist hier en wij vertrokken terstond naar Smilde. Twee uur later konden wij de heer Reichgelt telefonisch melden dat de plant gevonden en verzameld was! Later heb ik van de groeiplaats in Smilde enige sociologische opnamen gemaakt.

Op 26 mei j.l. bezocht ik het zeer uitgestrekte landgoed Berkenheuvel bij Diever voor de zoveelste maal en stuitte bij toeval op *Carex trinervis*, nl. bij het maken van opnamen van *Vaccinium vitis-idaea*-vegetaties. De heren Kern en Reichgelt waren

¹⁾ Afdeling van het Laboratorium voor Plantensystematiek en -geografie der Landbouwhogeschool.

	2262	2263	2791
<u>KRUIDLAAG</u>	70%	35%	60%
<i>Carex trinerva.</i>	4.5	2b.2	1.2 ⁰
<i>Corynephorus canescens</i>	+ .2	+ .1	.
<i>Rumex tenuifolius</i>	1.2	1.1	.
<i>Jasione montana</i>	+ .2	+ .1	.
<i>Hypochaeris radicata</i>	1.1	r.1	.
<i>Calluna vulgaris</i>	+ .1	r.1	.
<i>Hieracium pilosella</i>	.	2a.2	.
<i>Hieracium umbellatum</i>	+ .1	r.1	r.1
<i>Festuca ovina ssp. tenuifolia</i>	2a.2	2b.2	1.2
<i>Agrostis canina var. arida</i>	1.1	2a.4.	2b.3.
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	.	.	3-4.4.
<i>Pinus sylvestris</i>	.	.	1.1k
<i>Deschampsia flexuosa</i>	.	.	+ .2
<i>Empetrum nigrum</i>	.	.	r.1
<u>MOSLAAG</u>	40%	100%	90%
<i>Polytrichum piliferum</i>	2b.3	3.4	.
<i>Cornicularia aculeata</i>	2a.2	2b.3	.
<i>Cephaloxiella starkei</i>	2b.3	1.2	.
<i>Cladonia coccifera</i> var. <i>pleurota</i>	2a.2	1.1	.
<i>Cladonia uncialis</i>	.	3.4	.
<i>Cladonia verticillata</i>	.	2b.2-3	.
<i>Cladonia impexa</i>	+ .2	+ .2	4.5
<i>Cladonia pyxidata</i> var. <i>chlorophaea</i>	1.2	+ .2	2m.2
<i>Cladonia floerkeana</i>	+ .1	+ .1	+ .1
<i>Cladonia cornuta</i>	+ .2	1.2	+ .2
<i>Cladonia gracilis</i>	.	1.2	2b.3
<i>Cladonia glauca</i>	.	.	2a.2
<i>Cladonia cf. nemoxyna</i>	.	.	2m.2
<i>Cladonia bacillaris</i>	.	.	+ .2
<i>Cladonia squamosa</i>	.	.	+ .1
<i>Lecidea granulosa</i>	.	.	+ .1
<i>Pleurozium schreberi</i>	.	.	2-3.4
<i>Dicranum scoparium</i>	.	.	2b.2
<i>Hypnum cupressiforme</i> var. <i>ericetorum</i>	.	.	2a.2
<i>Pohlia nutans</i>	.	.	+ .2
<i>Dicranum rugosum</i>	.	.	+ .3
<i>Palmogloea protuberans</i>	.	.	1.2

zo vriendelijk de determinatie te controleren. In tegenstelling tot Smilde groeit de soort hier in bos (*Pinus sylvestris*) en maakt hij een weinig vitale indruk: ik zag enkele dode vruchtstengels en veel dode bladen van het vorige jaar, slechts enkele levende bladen en geen enkele jonge bloeihalm. Het materiaal dat Beijerinck in 1953 verzamelde is veel beter ontwikkeld. Mogelijk stamt dit van een andere plek, hoewel mevr. Beijerinck er vrij zeker van is dat de vindplaats dezelfde is. Het lijkt dan ook waarschijnlijker dat de soort achteruit gaat door het strooisel van de dennen.

Hij staat er nl. op een lichte plek, terwijl hij in de duinen zowel in open terrein als in „dicht en donker duinberkenbos” kan groeien (WESTHOFF in KERN en REICHGELT, 2). Westhoff voegt daar evenwel aan toe: „niet onder naaldhout”. Het zal dus eerder het dennenstrooisel zijn dat schadelijk werkt dan het microklimaat van het bos in het algemeen. Overigens heeft ook de strenge winter van 1963 wellicht een nadelige invloed gehad, want *Carex trinervis* is een atlantische soort.

Over de standplaats kan het volgende worden opgemerkt. Berkenheuvel is een uitgestrekt, oud dennenbos op stuifzand. Ter plaatse bevindt zich een groot, hoog stuifduin of beter een hoog, zwak golvend plateau. Dit is bijna geheel bedekt met *Empetrum nigrum*. Alleen de heuveltopjes op het plateau zijn bedekt met tapijten van *Vaccinium vitis-idaea*. Van daar uit dringt deze in de *Empetrum*heide binnen. Aan de Zuidrand van het plateau bevindt zich een geheel met mossen en korstmossen bedekte, zonnige, beschutte helling. *Vaccinium vitis-idaea* is er vooral hoger op de helling talrijk. *Carex trinervis* werd alleen bij de top gezien, in een *Cladonietum mitis*. Op het stuifzand ligt een duidelijke, 3—4 cm dikke humuslaag (A₁). Het ontbreken van *Corynephorus*, *Spergula vernalis*, *Polytrichum piliferum*, *Cladonia stricta*, *Cl. verticillata* en *Cornicularia* wijst er duidelijk op dat wij niet met een *Corynephorum* te maken hebben (zie opn. 2791).

Bij Smilde groeit *Carex trinervis* wel in het *Corynephorum*, op stuifduintjes zonder humuslaag (opn. 2262), soms tezamen met *Ammophila arenaria*. Bij het dichtgroeien van de open plekjes en ontwikkeling naar het *Cladonietum* neemt de talrijkheid van *C. trinervis* af (zie opn. 2263). In de gesloten heide die men er ook aantreft, ontbreekt hij geheel, dit in tegenstelling tot de Waddeneilanden. Ook vindt men hem in Drente niet op vochtige of natte standplaatsen. Overigens echter toont de aangrenzende vochtige heide in het terrein bij Smilde veel overeenkomst met de heide uit de duinplakken van de Waddeneilanden: *Erica*, *Calluna*, *Empetrum* en *Salix repens* zijn codominant en *Orchis maculata* is zeer talrijk.

Het is opvallend dat in alle drie de opnamen *Cladonia cornuta* voorkomt, een soort die in de Drentse heide niet algemeen is. De volgende drie opnamen mogen een indruk geven van de standplaats van *Carex trinervis* in Drente.

2262. Hoogersmilde, 11-8-1960. Droog kommetje in stuifduintje, ± vlak. Los zand, 2 m².

2263. Ibidem, klein open plekje in de heide, ZW exp., 5°—10°, 2 m².

2791. Berkenheuvel bij Diever, 26-5-1963. Droog stuifduin, vlak onder de top, exp. Z, 20°—25°, licht beschaduwde door dennen. Ter plaatse geen boomlaag. Dennenaalden bedekken 30—40 % van de bodem. Rustend zand met humuslaag. 24 m².

Literatuur

1. J. KERN, B. en TH. REICHGELT, Caricologische aantekeningen IV. Ned. Kruidk. Arch. 54, 1947, p. 248—259.
2. J. H. KERN en TH. J. REICHGELT, Cyperaceae, *Carex*, in Flora Neerl. I, 3, 1954, 133 pp.

Summary

Carex trinervis has recently been rediscovered in a locality in the province of Drente, where it was found already in 1953. The author discusses its habitat in the two localities in this province, which are the only recent natural occurrences of this species in the Netherlands outside the coastal dune area. *Carex trinervis* is most abundant here in open, dry, mobile sand (Corynephorum, records no. 2262 and 2263), but it was also found in a light pine-wood on inland dunes (record no. 2791).